

Ord och symboler

Ordlista

Akroterier Spetsig prydnad i krönets hörn.

Allmänning/allmänna kvarteret/allmänna linjen

Avser vanligen avgiftsfria gravar utan gravrätt, med gravsättning i löpande följd. Det var enda alternativet till köpta familjegravplatser tills systemet upphörde 1964.

Askgravlund Askgravlundan är en utveckling av minneslundan. Den är av kollektiv karaktär och utan upplåtelse av gravrätt. Här finns ingen enskild gravanordning men en namnplatta sätts upp på ett gemensamt monument.

Askgravplats Askgravplatsen är en utveckling av urngravplatsen. Vid varje plats finns möjlighet till gravsättning av askor, vanligast är två. Gravrättsinnehavaren får inte göra egna planteringar eller smycka platsen med minnessaker. Det är däremot tillåtet att utsmycka platsen med snittblommor i förvaltningens vas eller med ljus i en lykta vintertid.

Bautasten Hög gravsten, ofta med grovt huggna sidor, som var vanlig från förra sekelskiftet och in på 1920-talet.

Begravningsplats Område som är anordnat för förvaring av avlidnas stoft eller aska. Begravningsplatser omfattar kyrkogårdar, andra gravområden, minneslundar med mera Jämför

med *kyrkogård* som är en begravningsplats invid en kyrka.

Benhus Mindre byggnad för förvaring av uppgrävda människoben. Förekommer inte längre i Sverige.

Bogårdsmur Mur eller inhägnad av trä som omger en kyrkogård.

Familjegrav Uttrycket är inte rättsligt definierat men avser oftast en gravplats med utrymme för flera avlidna. Sådana gravplatser var avgiftsbelagda fram till 1964.

Gravplats Inritad på gravkartan och kan ha utrymme för en eller flera gravar. Rätten till gravplats regleras av begravningslagen och ingår i begravningsavgiften.

Gravrätt Den rätt som uppstår när en gravplats upplåts för gravsättning av en avliden. Om ingen efterlevande kan eller vill bli gravrättsinnehavare är gravrätten förbehållen den avlidne i 25 år efter gravsättningen. Tidigare förekom upplåtelse på all framtid. Gravrättsinnehavaren får bestämma om vem som ska gravsättas på gravplatsen, utformningen av gravanordningen och om gravplatsens utsmyckning. Innehavaren har ansvar för att gravplatsen hålls i ordnat och värdigt skick.

Gravvård Minnesmärke vid en gravplats, till exempel en gravsten. Gravvården omfattar också stenramar, staket, kedjor och monument vid graven.

Griftegård Äldre benämning för kyrkogård eller begravningsplats.

Grusgrav Gravvård där markytan över graven täcks med grus.

Keltiskt kors/ringkors Kors med en cirkel över korsmitten. Formen har använts i gravkors sedan medeltiden.

Kvarter Avdelning av en begravningsplats inritad på gravkartan, som består av flera gravplatser.

Kyrkobalk/kyrkbalk Äldre benämning på kyrkogårdsavgränsning, ofta i timmer. Ordet användes också ibland om murar.

Kyrkogård Begravningsplats invid en kyrka. Jämför med *begravningsplats*.

Köpegrav/köpt gravplats Gravplats som innehavaren köpte nyttjanderätten till. Uppläts för viss tid eller för all framtid. Jämför med *allmänning*.

Lapidarium är en samling av stenmonument i detta fall gravstenar. Avsikten är att kulturhistoriskt bevara stenar från äldre gravar.

Likbod Enklare utrymme som fanns på kyrkogårdar förr, där avlidna förvarades och visades.

Minneslund Minneslundan är ett helt anonymt gravskick av kollektiv karaktär där askan grävs ner någonstans inom minneslundens område.

Porthus eller stiglucka Fanns vid ingångar till kyrkogården från medeltid och framåt, med syfte att hindra djur från att passera fritt. Ibland hade porthuset eller stigluckan formen som en liten byggnad, med tak och fyra väggar. Annars enklare utformad som en port med enkel överbyggnad. Under 1800-talet blev grindar vanligare.

Rygghäck Häck mellan rader av gravvårdar. Blev vanligt under 1930- och 40-talen.

Trädkrans Träd planterade längs med kyrkogårdsmuren runt en kyrkogård. Vanligt från och med tidigt 1800-tal av arkitektoniska och hygieniska skäl.

Urngravplats En urngravplats är avsedd för flera urnor. Gravrättsinnehavaren har här möjlighet att ha en gravsten och en planteringsyta, men ansvarar också för skötseln.

Vimperg Spetsig prydnadsgavel som användes under den medeltida gotiken men som åter blev populär i slutet av 1800-talet.

Vintergrav Byggnad där lik förvarades tills tjälen var borta och det gick att gräva gravar. Vintergraven kunde vara en källare under kyrkan, ett större murat utrymme under jorden utomhus eller en bod i anslutning till kyrkogården.

Symboler

Alfa och omega A och Ω eller α och ω . Första och sista bokstaven i det grekiska alfabetet, symboliserar begynnelsen och slutet. I kristen konst syftar de på Kristus. På gravvårdar visar de att den bortgångne såg gud som sin begynnelse och sitt yttersta mål.

Ankare Hopp.

Duva Symbol för Den Helige Ande. Ofta har duvan då en korsgloria och omges av strålar. På gravvårdar symboliserar duvan den kristna själen som gått till den eviga vilan.

Ek/Ekblad Styrka, motståndskraft. Eken är ofta symbol för odödlighet. Livets träd är en ek.

Eldslågan Symboliserar ofta den dödes själs brinnande längtan efter saligheten.

Fackla En dödssymbol från antiken. Nedåtvända facklor symboliserar livet som släcks ut.

Hjort Symbol för Kristus eller för den till Kristus längtande själen.

Hjärta Kärlek.

Hjärta, brinnande "Jesu heliga hjärta" alternativt brinnande kärlek.

Händer som fattar varandra betecknar trohet och äktenskaplig kärlek.

IHS Jesusmonogram. Det består av de tre första grekiska bokstäverna i namnet Jesus. Kan också tolkas som Iesus Hominum Salvator – Jesus människornas frälsare, In Hoc Signo Vinctes – I detta tecken skall du segra, In Hoc Salus – I detta finnes frälsning, Iesus Homo Sanctus – Jesus den heliga människan, Iesum Habemus Socium – Vi hava Jesus som följeslagare. På svenska kan förkortningen stå för Jesus Herrans Son eller Jesus Hela Saligheten.

Kors Inom kristendomen en symbol med många betydelser. Över 400 olika korsformer lär finnas. Korset påminner om Jesu korsdöd, men är också ett Jesu Kristi segertecken. Vanligast på gravvårdar är det latinska korset. Forskare menar att Jesu kors hade formen som ett latinskt kors. Kors med korsändar med klöverbladsform – trepass – symboliserar treenigheten.

Kors, ankare och hjärta Tro, hopp och kärlek.

Krans Evighetssymbol. I kristen symbolik står kransen ofta för seger över mörker eller synd.

Krona Uppståndelse, seger över det onda. Symboliserar den högsta existensnivå som kan uppnås.

Lagerkrans Symbol för odödlighet och det nya livet i Kristus.

Lampa Kristen symbol som ersatte antikens fackla. Symboliserar odödlighet och beredskap. En tynande oljelampa symboliserar livet som slocknar.

Lilja Förgänglighet, livets obeständighet men också oskuld och kyskhets. Om liljekvisten har tre blomkalkar symboliserar den treenigheten eller Marias jungfrulighet före, under och efter inkarnationen.

Murgröna Odödlighet. Kan också symbolisera den sanna kärleken, trohet, evigt liv och den himmelska glädjen.

Oljelampa Guds ord och evangeliet, som lyser upp mörkret och ger vägledning.

Palmkvist Uppstigande, seger, pånyttfödelse, evighet. Tillsammans med ett kors symboliserar palmkvisten det nya testamentet.

Radband Andlighet och hängivenhet i meditation och bön.

Ros Symboliserar genom sina kronblad Jesu fem sår på korset. Också symbol för Maria och jungfrulighet. Även använd som kärlekssymbol.

Sköld Trons sköld som står emot frestelser och angrepp från det onda.

Stjärna Vanligast på gravvårdar är de fem- och sexuddiga stjärnorna. Den femuddiga stjärnan är morgonstjärnan men skyddar också mot djävulen.

En sexuddig stjärna eller en stjärna med åtta strålar är betlehemsstjärnan. Den sexuddiga stjärnan symboliserar dels Maria, dels födelseundret i Betlehem, men kallas också för Davidsstjärnan och symboliserar judarna i hela världen. Den sexuddiga stjärnan kan också vara skapelsens stjärna, eftersom Gud skapade världen på sex dagar.

Stubbe/avbruten stam Det avbrutna livet.

Sädesax Uppståndelsesymbol eller yrkessymbol för lantbrukare.

Timglas Livets förgänglighet, tidens flykt. Vanlig symbol på bland annat gravvårdar sedan 1700-talet.

Timglas, bevingat Tidens flykt och människans förgänglighet.

Triangel Den gudomliga treenigheten.

Träd I kristen ikonografi är trädet en symbol för det av Gud skapade livet. Dess årstidsförändringar står för liv, död och återuppståndelse.

Uppstigande sol Uppståndelsen.

Urna Dödssymbol. En urna med flammor åsyftar det nya livet efter döden. En draperad urna symboliserar död och begravning.

Vinranka Vinträdet symboliserar Kristus och grenarna är de som hör samman med honom. Också symbol för himmelsk glädje.

Änglar Tröstare, ledsagare, Guds budbärare. Änglar kan ha olika attribut med symbolik, exempelvis krans eller palmkvistar som båda är segertecken.

Yrkessymboler

Berättar om den dödes profession.
I Säftele pastorat finns exempelvis:

Fiol	Spelman
Lyra	Fanjunkare
Ax	Hemmansägare
Fyr	Fyrvaktare
Rallybil	Rallyförare
Snäcka	Sjöfarare
Stav med en orm	Apotekare